

конодавчий процес, головною метою якого має бути забезпечення верховенства права.

Список використаної літератури

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 10 Закону України «Про Конституційний Суд України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70312 (дата звернення: 01.12.2020).

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до статті 10 Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо зміни підходу до визначення повноважності суду. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70330 (дата звернення: 01.12.2020).

3. Закон України «Про Конституційний Суд України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 01.12.2020).

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» (щодо порядку розгляду справ Конституційним Судом України). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70338 (дата звернення: 05.12.2020).

5. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 05.12.2020).

6. Федеральный конституционный закон Австрии. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/austria.pdf> (дата звернення: 10.12.2020).

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА У СИСТЕМІ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Науменко О. М., кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних технологій ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Прагнення українського суспільства до демократії зобов'язує політико-управлінську еліту володіти високим професіоналізмом та інноваційним мисленням, віднаходити шляхи вирішення і формування системи механізму стримувань та противаг. Структура державних органів має базуватися на розподілі гілок влади, що є одним із принципів функціонування та організації державної влади, згідно з Конституцією України. Сутність принципу полягає в збалансуванні державно-владних повноважень між органами державної влади та запобіганні монополії однієї з них.

Практична реалізація принципу стримувань і противаг у політико-управлінській діяльності полягає в розмежуванні повноважень між гілками влади [4, с. 3–4]. В українському конституціоналізмі зазвичай зі зміною чергового

глави держави відбувалися зміни форми правління, що, в свою чергу, запроваджувало зміни повноважень до Конституції України.

Система стримувань і противаг є виявленням демократії, оскільки не надає можливості порушувати демократію політичних взаємовідносин на вищих рівнях влади. Організація ефективного балансу стримувань та противаг спрямована на функціональний та інституційний розподіл повноважень і сфер відповідальності гілок влади, є бар'єром правлячій політичній еліті проти узурпації влади. Дана структура державної влади формує однакові умови участі в політичному процесі громадянському суспільству та конкуруючим політичним елітам, як засіб проти привласнення влади деякими політичними угрупованнями [4, с. 15; 25].

В Україні існують дисбаланси механізму стримувань і противаг у державно-управлінських відносинах; відсутнє інституційне розмежування між адміністративною і політичною складовою в системі державного управління. Відсутнє розмежування політичної і адміністративної складової в Законі України «Про Кабінет Міністрів України», що є підґрунтям виникнення феномена «парламентаризації виконавчої влади». Адміністративні посади у виконавчій владі не мають залежати від результатів виборчих кампаній, а засновуватися на критерії професіоналізму державних службовців.

Значною проблемою впливу на державний механізм стримувань і противаг є макрополітичні дисбаланси, які є перепорою до формування плюралістичної політичної системи. Корпоративна політична система, яка сформувалася в Україні та трансформується в систему закритих політичних відносин поза громадянським суспільством. Рішення в таких системах приймаються вузьким колом політиків з метою втілення власних корпоративних інтересів. Такій корпоратизації політичної системи сприяє виборча система з закритими виборчими списками.

Впроваджена на сьогодні пропорційна виборча система з відкритими чи регіональними спискам щодо виборів народних депутатів України, встановить дієвий баланс між партійно-груповими і суспільними інтересами. Це дасть змогу впливати на персональний склад депутатського корпусу та на державну політику, зокрема.

Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями [1, с. 3–4; 6], яке на сьогодні ще триває, має збалансувати повноваження відповідно до адміністративно-територіальної реформи або ж реформи децентралізації, розпочатої у 2014 р.

Дисфункціональні тенденції в системі стримувань і противаг дозволять мінімізувати дотримання критеріїв конституціоналізму, формування регуляторів для запобігання узурпації влади та дотримання демократичних традицій.

Питання впливу політичної еліти в Україні на функціонування системи стримувань та противаг є досить актуальним. Демократичний вплив на розподіл державної влади має стати інструментом запобігання узурпації управлінського впливу з боку правлячої еліти. Задля запобігання цьому явищу повинні створюватися умови для демократичної конкуренції еліт й створення

однакових можливостей доступу до формування державних органів представникам влади і громадянського суспільства [5, с. 238–239].

Найважливішою проблемою поділу влади за умов змішаної форми правління є питання конкуренції Президента та Прем'єр-міністра щодо переваги впливу на урядову політику. Існує інститут вето як протипага законодавчій владі парламенту [2, с. 122; 144], коли Президент України може накладати вето на закон, прийнятий Верховною Радою України.

У державах зі змішаною формою правління є проблема організації та здійснення парламентського контролю Президента, який реалізує виконавчі функції, але водночас усунений від політичної відповідальності. Верховна Рада України може ухвалювати резолюцію недовіри Кабінету Міністрів України.

У демократичних системах формою парламентського контролю глави держави є: 1) інститут контрасигнації (скріплення актів Президента, які видані ним у межах певних повноважень з підписами відповідних членів уряду) його актів, коли уряд бере на себе відповідальність за рішення глави держави; 2) взаємоузгодження парламентом кандидатур на посади, на які призначення здійснюється Президентом; 3) інститут імпичменту [2, с. 171; 172].

Будь-який державний акт, який не відповідає Конституції України, може бути скасований Конституційним Судом. Рішення органів державної влади і результати виборів Президента чи депутатів рад всіх рівнів також можуть оскаржуватися у судовому порядку.

В Україні відбулося утворення об'єднаних територіальних громад, що мають прямі відносини з державним бюджетом. В Україні, зокрема, діє вертикальна система стримувань та протипаг, яка поєднує децентралізацію та дієву систему контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Відповідно до децентралізації влади відбулася зміна системи стримувань і протипаг, а саме: проголошення принципу субсидіарності, що є засадою адміністративно-територіального устрою держави; інституційне розмежування між органами державної виконавчої влади і місцевої виконавчої влади на районному і регіональному рівні, що ліквідує місцеві державні адміністрації та запроваджує інститут префектів; отримання повноважень обласними і районними радами формувати власні виконавчі органи [3].

Система розподілу влади та принцип стримувань і протипаг є важливими складовими формування як конституціоналізму, так і політико-управлінської еліти на регіональному, місцевому та загальнонаціональному рівні. Тому має бути забезпечений дієвий механізм стримувань і протипаг у системі державних органів влади. На практиці реалізація принципу рівноваги в ідеальному варіанті зазнає безліч складнощів.

Список використаної літератури

1. Валевський О. А. Проблема побудови дієвого механізму стримувань і протипаг у державно-управлінських відносинах С. 1–8. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej7/doc_pdf/valevsky.pdf (дата звернення: 30.11.2020).
2. Жук Н. Парламент, Президент, уряд: через взаємостимування до порозуміння: монографія. Харків, 2007. 242 с.

3. Макаров Г. В. Система стримувань і противаг у територіальній організації влади в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/sistema-strimuvan-i-protivag-u-teritorialniy-organizacii-vladiv-ukraini> (дата звернення: 01.12.2020).

4. Система стримувань і противаг у сфері державно-управлінських відносин: наук.-метод. рек. / авт. кол.: В. А. Ребкало, В. А. Шахов, Е. А. Афонін та ін.; за заг. ред. В. А. Ребкала, М. М. Логунової, В. А. Шахова. Київ: НАДУ, 2008. 72 с.

5. Щедрова Г. П. Інституціональна дисфункція політичної еліти в Україні // Гілея: науковий вісник. 2017. Вип. 120. С. 238–242.

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА: РЕАЛІЇ УКРАЇНИ

Рижук Ю. М., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного та кримінального права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Залєсова С. В., асистент кафедри конституційного, адміністративного та кримінального права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Головною цінністю демократичної, правової та соціальної держави виступає людина, її життя та здоров'я, честь та гідність. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1], відтак успішність функціонування держави багато у чому залежить від її діяльності щодо гарантування та захисту прав і свобод людиною. Таке позиціонування є беззаперечним, оскільки утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Гарантування прав людини передбачає створення державою умов, за яких відбувається втілення приписів норм права у життя у контексті реалізації конституційних прав людини, а захист розглядається як законодавчо передбачена процедура, яка має місце у випадку порушення гарантованого державою права. Основне співвідношення понять «гарантування» та «захист» можна представити через їх першооснову, оскільки гарантія передбачає створення умов, за яких право буде реалізовано, а захист – через розгляд справи та прийняття відповідного рішення, яким буде створено умови для реалізації порушеного права. Виходячи з того, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом та кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України [1], вважаємо, що особлива роль у сфері захисту прав людини відведена органам конституційної юрисдикції, а саме Конституційному Суду України.

Функція захисту прав людини Конституційним Судом України, відповідно до його компетенції та проваджень, реалізується у декількох аспектах, а саме: